

MALATYA'DA MAHALLÎ BİLMİCELER

Derleyen

Salih San

Kayseri Lisesi Resim Öğretmeni

SÜMER MATBAASI
KAYSERİ

1 9 4 7

ÖN SÖZ

Seyirciler, bir bölge halkının karakter sağlamlığını, irade kuvvetini, o bölgenin mahallî oyunlarındaki el ve ayak hareketleriyle oyuncularının jestlerinden; yabancılar da o muhittin zekâ ve buluş kudretini, yine mahallî bilmecelerle bulmacaların tertip ve çeşitlerinden anlıyabilirler.

Bilmeceler, görünüşte her ne kadar insana eğlenmek, vakit geçirmek için söylenildiği kanaatını verirse de hakikatte fikir işletmek, insanı düşünmeye yönetmek ve buluculuğa alıştırmak aracıdır.

Bu vargiyle Malatya kadınlarının kış gecelerindeki oturmalarında söyledikleri bilmeceleri kendi ağızlarından dinliyerek derledim. (x), Çirkin olanlarını eser dışı bırakarak gerisini alfabetik bir sıraya göre bölümlere ayırdım. Bilmeceler içinde geçen bazı kelimelerin anlamlarını gösterir bir lûgatçeyi de kitabın sonuna ekledim. (XX)

(X) "Malatya'da Mahallî Bilmeceler,, başlığı altında toplanan bu bilmecelerden bazılarının belkide başka muhitlerde söylenilenleri olabilir.

O çevrede konuşulan müşterek bilmecelerin acaba Malatya çevresinden mi oraya, yoksa oradan mı Malatya çevresine geçtiğinin ayırt edilmesi epey zor ve hem de bunları kesin olarak ayırmaya da pek lüzum yoktur.

Malatya'da veya diğer bir yerde konuşulan her iki bilmece de nihayet Türk zekâsının öz malıdır.

Cemiyetimizin buluculuk kabiliyetini, yaratıcılık kudretini ispat eder. Zaten incelediğimiz konunun esas tezi de bu değil midir ?

(XX) Bilmecelerin toplanmasında en çok Malatyanın Gebeş sokağı ile Halep caddesinde oturan kadınlardan faydalanılmıştır.

Bir sayı altındaki (a - b - c - d) sıraları bilmecelerin çeşitli söyleniş şekillerini göstermekte ve bilmecelerin altında da cevapları görülmektedir.

Bir harf bölümünde o harfle başlayan bilmeceler sıraya konulmuştur.

Halkın malı olan bu esercikle şirin ve yeşil Malatyanın ötedenberi ağızdan ağıza dolaşan bilmecelerinin - az da olsa - unutulmamasına ve bir araya toplanmasına yardım ettiğimi düşünerek zevk duymaktayım (x)

Salih San

NOT :

Bu küçük etüd 1945 yılı yazında Mālatya'da hazırlamış ve bastırma-ları dileğiyle bir mektuba ilâştirerek C H P Genel Sekreterliğine yollamış ve C. H. P. Genel Sekreterliğinden de aşağıya örneği çıkarılan cevabı almıştım.

Aradan bir buçuk yıldan fazla bir zaman geçtiği halde (Anadolu'da bilmeceler) adlı eserin bastırılmadığını görerek kendi hazırladığım (Malatya'da Mahalli Bilmeceler) i şahsen bastırmak mecburiyetinde kaldım.

C. H. P. Genel Sekreterliği Anadolu bilmecelerini içine alan [Anado-lu'da Bilmeceler] adlı eseri çıkarmakla halk edebiyatımıza hakikaten büyük bir yardım yapmış olacaktır.

[X] İlerde, Malatyanın köy ve ilçeleriyle merkezinin ait bütün bilmecelerini içine alan ve söylendiği yerlere göre bölümlere ayrılmış, büyük bir kitap hazırlamak üzereyim. İmkân bulunduğu anda onu da ayrı olarak yayınlamaya çalışacağım.

Sayın Salih San

Halep Caddesi No : 80 B. Ali eliyle

Malatya

“Malatya’da Mahalli Bilmeceler,, etüdünüz incelendi.
“Anadoluda Bilmeceler,, isimli büyük bir kitap çıkartmak istiyoruz. Bu, onun güzel parçalarından biridir. Bu etüdü, Malatya Halkevinin “Derme,, isimli mecmuasında kısım kısım neşretmeniz uygun olacaktır.

Çalışmalarınızı kutlar, başarılar diler, sevgi sunarız.

C. H. P. Genel İdare Kurulu
Üyesinden Konya Milletvekili

S. Çumralı

BİLMECELER

A

I —

- a - O nedir ki: Yere gömsem paslanmaz ?
- b - Sarıdır safran gibi,
Okunur kur'an gibi.

(ALTUN)

II —

- a - Başı kesilmez,
Eti yenilmez, yaptığı yenilir.
- b - Cıvcıvli kuşlar,
Camiyi taşlar,
Kendi yapar,
Ele bağışlar.

(ARI)

III —

- Bir sini nar,
Haddin varsa bir tane al.

(ATEŞ)

IV —

- Kara öküz gider, gelmez,
Sarı öküz yatar, kalkmaz.

(ATEŞ İLE DUMAN)

V —

- a - O nedir ki: Suyu düşer ıslanmaz ?
- b - Altun ağaç çağ.
- c - Kapının arkasına bir yağ döküldü,
Sildim çıkmadı.

(AY)

VI —

- Üçü vurur dağıtır,
Üçü cennet bağıdır,
Üçü vurur döşürür,
Üçü uçan dağıdır. [X]

(AYLAR - MEVSİMLER)

VII —

- Kıllı ağzını açtı,
Kılsız içine kaçtı.

(AYAK - ÇORAP)

[+] Aylar Marttan başlar on iki ay üçer, üçer ayrılır.

B

I —

- Eştım, eştım kum çıktı,
Kumdan minare çıktı,
Bıldırki keçel oğlan,
Bu yıl çınara çıktı.

(BAKLA)

—

- Suda şıp şıp.

(BALIK)

III —

- Ben giderim o gider,
Önüm sıra para, para iz gider.

(BASTON)

IV —

- Yedi delikli tokmak,
Bunu bilmiyen ahmak.

(BAŞ)

V —

- a - İki marek,
Bir direk.
- b - Bir dereden su gelir, beş kardeş
karşı gider.

(BURUN)

C

I —

- Minare, Minare.
Dibi dolu kenere,
Yüzbin çiçek bir lâle.

(CAMİ)

II —

- Sırıgım yırıgına.

(CEP)

III

- Dal üstünde kitli sandık..

(CEVİZ)

Ç

I —

- Deli deve,
Girmez eve,
Kes başını girsin eve.

(ÇADIR)

II —

- Biri derki of başım, Biri derki of belim.

(ÇAKI - DAL]

III —

- Bağlarım gider, çözerim durur.

(ÇARIK)

IV —

- Uzun uzun uzanır,
Haftada bir bezenir.

(ÇAMAŞIR İPİ)

V —

- Babamın sarığı bir evi doldurur.

(ÇIRA)

VI —

- Başında var tablası, bir küçücük adamcık.

(ÇİVİ)

VII —

- Çıktım, çıktım dağa.
Ayağım battı kuya.

(ÇİZME)

VIII —

a - Bir köprü var, birisi görmez, basmaz, geçer.

b - Bir köprü var, birisi görür, basmaz, geçer.

(ÇOCUKLU KADIN)

IX —

a - Dünyaya gelmiş bir paşa adı yok.

Bindiği atın canı yok.

b - Özü bohçada sesi bahçede.

(ÇOCUK)

X —

- Çarşıdan gelir kırmızı, evde olur siyahlı.

(ÇÖMLEK)

XI —

- Elinle taş atar.

(ÇORAP ŞİŞİ)

D

I —

- Bir kırmızı çömleğim var, dağdan yuvarlanır
kırılmaz, iki taş arasında kırılır.

(DAĞDAĞAN)

II —

- İnım, inim inler,
Bin kişi dinler,

(DAVUL)

III —

- a - Bir atım var göbeğinden arpa yer.
b - Taştandır,
Demirdendir,
Yediği hamurdandır,
Paşaların yediği karnından çıkandandır.

(DEĞİRMEN)

IV —

- Elim attım elmaya elma beni kesmeye,
Öyle bir elbise geyki daha kılıç kesmeye.

(DEMİR)

V —

- Kışın donar taş olur akmaz,
Yazın gelir yatağına sığmaz.

(DERE)

VI —

- a - O yanı mermer,
Bu yanı mermer,
İçinde bir hanım terler.
b - Dört tarafı mermerden, içinde bülbül oynar.

(DİL)

VII —

- a - Sıra, sıra söğütler,
birbirini öğütler.
- b - Bir pencere dolu çakmak taşı.
- c - Bir gom dolu beyaz koyun.

(Diş)

VIII —

- Dil üstünde kaydirmaca,

(DONDURMA)

IX —

- Varma güzel yanıma, on parmağın bal olur,
Tutar isen yavaş tut, iki elin kan olur.

(DUT - SİYAH DUT)

E

I —

- Aldım yerli bir yemiş,
Yiyen tadını bilmiş,
Kabuğunu soyda ye,
Yanağını öpte ye.

(ELMA)

II —

- Sabahtan kalktım,
Pacayı boynuma taktım.

(ENTARİ)

III —

- Dört takı, takı,
Lâki armut kahı,
İki tistan bir salıncak.

(EŞEK)

F

I —

- İzbeye girdim izi belirsiz,
Samur kürk giymiş yüzü belirsiz.

(FARE)

II —

- Küçücük mezar,
Dünyayı gezer.

(FENER)

III —

- Findili Fit,
Bunu bilmiyen it.

(FINDIK)

G

I —

- Bir köprü var üstünden iki adam geçer,
Biri basar, görür, geçer,
Biri basmaz, görmez, geçer.

(GEBE KADIN)

II —

- Soğan, sarımsak acıdır,
Kâbeye giden hacıdır,
Yıldabir filiz verir, o neyin ağacıdır?

(GEYİK BOYNUZU)

III —

- Değirmi tepe.

(GÖK)

IV —

- Kiblede doğar,
Dağda ağar.

(GÖK KUŞAĞI)

V —

- a - Bende var,
Sende de var,
Bir küçücük çöptede var.
- b - Ben giderim o gider,
Arkamdan tıp, tıp eder.

(GÖLGE)

VI —

- Bu yanı çeper,
O yanı çeper,
İçinde bir ayı çapar,

(GÖZ)

- a - Gümüş tepsi.
- b - Şip demeden çalıya düştü.
- c - Dam üstünde sarı tas.

(GÜNEŞ)

H

I —

- Altı taş,
Üstü taş,
İçinde bin baş.

(HAMAM)

II —

- Kurt kuyuda, kulakları kapıda,

(HANÇER)

- Dağdan gelir yel gibi.
Evde olur gelin gibi.

(HIRSIZ)

IV —

- Kapattım rafa tatlı koca yemişi,
Bakma Maymun suratlı buda Allahın işi.

(HİNDİSTAN CEVİZİ)

V —

- Başı tarak,
Kuyruğu orak.

(HOROZ)

i

I —

- Koltuğunun altından su akar.

(İBRİK)

II —

- Hikmetullah şehrinin bir tanesi,
Yavrusunun karnındadır annesi.

(İPEK BÖCEĞİ)

III —

- Gökten bir elma düştü,
Cümle âlem Bölüştü.

(İSİM)

K

I —

- Dağa vurdum kırılmadı,
Suya attım kırıldı.

(KÂĞIT)

- Sektim kustu,
Çektim küstü.

(KAHVE PİŞİRME)

III —

- a - İncedir, uzundur, kerkittir başı,
Sürttükçe, dürttükçe bitirir işi,
Gittikçe, geldikçe tükenir yaşı.
- b - Serttir, kalındır, incedir başı,
Sürttükçe, dürttükçe, bitirir işi.

(KALEM)

IV —

- a - Kuru yengem,
Kuru yengem,
Ayak üstü, durur yengem.
- b - Git leydim,
Gel leydim,
Ayak üstü, durur leydim.

[KAPI]

V —

- a - Dört ayaklıdır ferta benzer.
- b - Dağda tak, tak.

[KAPLUMBAĞA]

VI —

- a - Kaydım, kaydım kaymaca,
Elimden kaydırmaca,
Bir beyaz çarşafım var,
Denizi kaplıyamaz, dünyayı kaplar.
- b - Dağdan gelir, dağ gibi,
Kolları budak gibi,
Eğilir su içmeğe, Serilir hasır gibi.
- c - Damdan un eler.
- d - Benim bir yorganım var,
Dünyayı kaplar.

[KAR]

VII —

- a - Yer altında kazan kaynar.
- b - Dam üstünde bulgur kaynar.

[KARINCA]

VIII —

- Allah yapar yapısını,
Demir açar kapısını.

[KARPUZ]

IX —

- Bir yolda iki bağ çeper.

[KAŞ]

X —

- Bana bakar,
Sana sokar.

[KAŞIK]

XI —

- a - Benim bir atım var, göğsü suda gider.
- b - Atım akşam olur, kişnemez,
Arpa saman istemez.

[KAYIK]

XII —

Çam ağacını oyarlar,
İçine tinton koyarlar,
ağlama tintonum ağlama, şimdi kulağın burarlar.

[KEMAN]

XIII —

- Dört ayaklı fil,
Ortası dil,
Aklın varsa bil.

[KERGEF]

XIV —

- Dört tarafı mermer taş,
İçinde var, binbir baş.

[KİBRİT]

XV —

- Uzun dur iğnesi,
Aldır düğmesi.

[KİRAZ]

XVI —

- Keser sapı.
Yonga kabı,
Beş budağı,
Beş parmağı.

[KOL - EL]

XVII —

- Üstü çimen biçilir,
Altı çeşme içilir.

[KOYUN]

XVIII —

- Çarşıdan aldım siyah,
Evde oldu kırmızı.

[KÖMÜR]

XIX —

- Alt ayaklı hayvan,
Kanatları yayvan,
Başı sarıklı Süleyman.

[KORKULUK]

XX —

a - Kot kaşık,
Duvara yapışık.
b - Benim bir şeyim var, oda içinde.

[KULAK]

XXI —

a - Gelen leyli,
Giden leyli,
Bir ayak üzerinde duran leyli,

[KÜPE]

L

I —

- a - Altı deniz, üstü nar.
- b - Kuyu, kuyunun içinde,
Suyu, suyun içinde,
Ağzında var mercanı.

[LÂMBA]

II —

- Kat katıdır, kat katı,
Bu Allahın hikmeti,
Ya bunu bileceksin,
Ya bu gece öleceksin.

(LAHANA)

III —

- Arşın ayaklı.

(LEYLEK)

IV —

- a - Alçacık,
Burcacık,
İçi dolu turşucuk.
- b - Küçücük kumu,
Cıvıdar suyu.

(LİMON)

V —

- Dam üstünde bel dikili.

(LOĞ)

M

I —

- Ey kişi,
Çarşıya git et getir, ne erkek olsun ne dişi.
(MANTAR)

II —

- a - Dağdan gelir, adem ile,
İçi dolu badem ile.
Ne eli var, ne ayağı, konuşur adem ile.
- b - İstanbulda bir şey pişi,
Kokusu buraya düştü.
(MEKTUP)

III —

- Yol üstünde kitli sandık.
(MEZAR)

IV —

- Yapan, satar.
Alan kullanmaz.
Kullanan görmez.
(MEZAR TAŞI)

V —

- Hanım içerde, saçı dışarda.
(MISIR)

N

I —

- a - Çarşıdan aldım bir tane,
Evde oldu, bin tane.
- b - Bıçağı vurdum bir tane,
Yarıldı, oldu bin tane.
- c - Fini, fini fincan,
İçi dolu mercan.
- d - Hanım uyandı,
Cama dayandı,
Cam kırıldı.
Kana boyandı.

(NAR)

1 -

- Kara tavuk,
Karnı yarık.

(OCAK)

I —

- Dağdan gelir dağ gibi,
Kolları budak gibi,
Eğilir su içmeğe, bağırır oğlak gibi.

(ÖKÜZ ARABASI)

II —

- Kendisine ağlanır duymaz,
Ata bağla ses çıkarmaz.

(ÖLÜ)

P

I —

- a - Yazılı mezar,
Dünyayı gezer.
- b - Bir fener,
Dünyayı gezer.
- c - Küçük fil taşı,
Dolanır dağı, taşı.

(PARA)

II —

- Beş kardeş var çalışkan,
Her bir işe alışkan,
Bıkmazlar, usanmazlar beraber çalışmaktan.

(PARMAKLAR)

III

- Alçacık boylu,
Kadife donlu.

(PATLİCAN)

IV —

- Tarlada biter,
Makine bükür,

(PEŞKİR)

V —

- Bir hamam var kahve rengi,
Odalarda çalar cengi.
Öpüş alır, hanım dengi.

(PİRE)

VI —

- Tarlası siyah, tohumu beyaz.

(PİRİNÇ)

VII —

- Yer altında sakallı dede.

(PIRASA)

R

I —

- Dağdan gelir dağ gibi,
Kolları budak gibi,
Eğilir su içmeye, Manıldar madak gibi.

(RÜZGÂR)

II —

- Benim iki salkım üzümüm var, biri beyaz, biri
kara,
Karayı yesem helâl, beyazı yesem haram.

(REMEZAN GÜNÜ)

S

I —

- Çınçınlı hamam,
Kubbesi tamām.
Bir gelin aldım, babası imam.

(SAAT)

II —

- a - Bilmece.
Bildirmece,
El üstünde, kaydırmaca.
- b - Dağdan kestim tahtalık.
Suya koydum ağ balık.

(SABUN)

III —

- Oturdum önüne.
Soktum deliğine.

(SANDIK)

IV —

- Sarıdır safran gibi,
Okunur ayet gibi,
Ya bunu bilecektin, ya bu gece öleceksin.

(SARI ALTIN)

V —

- Minareden atım eğilmedi
Suya attım eğildi.

(SİGARA KÂGIDI)

VI —

- Üç ayaklı bir âlettir,
Hep vücudü siyahtır,
Kış oldumu soğuğa kalebenttir.

(SOBA)

VII —

- a - Kat, kat katmer değil,
Yenir ama meyva değil,
Kırmızı ama elma değil.
- b - Yer altında kurtla koca.

(SOĞAN)

VIII —

Yer altında gelin gider.

(SOLUCAN)

IX —

Uzun kuyu,
Dumur suyu,
Batır bala,
Otur yala.

(SUCUK)

Ş

1 -

Burdan vurdum kılıcı,
Şamdan çıktı,
Bir ucu.

(ŞİMŞEK)

T

I —

- Uzun kulaklı
Kısa kuyruklu.

(TAVŞAN)

II —

- Atım almaz,
Yere batmaz,
Yemin etti, yem yemez.

(TESTİ)

III —

- Sivri burunlu,
Uzun kuyruklu,
Şeytan suratlı.

(TILKI)

IV —

- a - Karşıdan gelir hor, hor,
Gözleri kırmızı, mor.
- b - Dağdan gelir takır, takır,
bacakları demir, bakır.

(TREN)

V —

- Derindir kuyu,
Gümbülдер suyu.

(TÜFEK)

U

I —

- Çarşıdan alınmaz,
Mendile konulmaz.
Tadına doyulmaz.

(UYKU)

Y

I —

- Yapılmamış duvar üstüne, doğmamış çocuk oturur.
(YALAN)

II —

- Melemez,
Ocak başına gelemmez,
Gelirsede gidemez,

(YAĞ)

III —

- a - Gündüz kalede,
Gece belâda.
- b - Sabah olur, kalkar,
Akşam olur, yatar.

[YATAK]

IV —

- Ağı var biho,
Deliği var çizo,
Zartala zirto,
Zartala zirto,

(YAYIK)

V —

- Bir tavada iki balık, biri isi, biri soğuk.

(YAZLA - KIŞ)

VI —

- Yer altında yağlı kayış.

(YILAN)

VII —

- Kara tavuk kakırdar,
Kanatları çakırdar.

(YILDIRIM)

VIII —

- a - O nedir? dam gerisinde bir tepsi yumurta.
b - Akşam ektim bir kile nohut, sabah kalktım bir
tane yok.
c - Dört yanı küpe.

(YILDIZ)

IX —

- a - Benim bir kutum var,
İçinde iki türlü otum var.
b - Bir küçücük mil taşı,
İçinde beyler aş,
Pişir^{ic}ene aş olur.
Pişmeyince kuş olur.
c - Kapısı yok, ağ kümbet.

(YUMURTA)

X —

- Dedemin sarığı var, sarar sararım tükenmez.

(YOL)

Bilmecelerin Okul Öğretimindeki Önemi (x)

Bilmeceler çocuk zekâsının mehenk taşıdır. Zekânın buluş anıklığını çeşitli tekrarlarla artırır. Çok bilmece bilen çocuklar, zekâ buluşlarına hayran olan çocuklardır. Bu gibiler, bu işte daha fazla muvaffak olurlar.

Çocuk, sorulan bilmeceyi çözemezse aslına benzetmeye çalışır veya yaklaşıp, kendi tarafından çözülmeyen bilmece sınıfça çözülmürse sevinir ve zevk duyar. Hemen o da başka bir bilmece arayıp bulmaya, sormaya kalkışır ve sabırsızlıkla cevabının verilmesini bekler. İşte, bu anda konuyla ilgilenir ve konu daha canlı işlenilmiş olur.

Derse başlamadan evvel o ders konusuyla ilgili bir bilmecenin veya bulmacanın sorulması, çözümlmesi konu üzerindeki ilgiyi artırır ve dersin cereyanını daha normal bir hale sokar.

Yalnız şunu da söylemek lâzımdır ki her konu muhakkak bilmecelerle işlenerek başlanmaz. Zaten başlansa bile çocuklarda eskisi kadar ilgi toplayamaz.

Derse, bir parçanın okunmasıyla bir hikâyenin anlatılmasıyla veyahut bir çocuğun görgülerinden faydalanarakda başlanabilir.

Bilmeceler, çocuk zekâsını geliştirir. Aşırı gitmemek şartıyla konu etrafında ilgi toplar.

[1] "Malatya'da Mahallî bilmeceler,, adı altında hazırladığım etüde "Bilmecelerin okul öğretimindeki önemi,, başlıklı yazımı koymamdan maksadı: Bu volda yapılacak inceleme'lerin halk edebiyatımız'a sağladığı faydayla birlikte okul öğretimindeki önemini belirtmektir.

Hemen her dersin konusuyla ilgili bilmece ve bulmacalarda bulmak mümkündür.

Bu şekildeki ders faaliyetleri ilkokulun birinci devresi için daha önemlidir. Bu devre sınıflarında işlenecek bilmece ve bulmacaların da yaşa göre ayarlanması gerekir. Halî güç bilmece-ler çocukları bıktırabilir.

- 1 -- Çınçınlı hamam kubbesi tamam,
Bir gelin aldım, babası imanı.

(SAAT)

- 2 - Uzun uzun uzanır,
haftada bir bezenir.

(ÇAMAŞIR İPİ)

- 3 - O yanı mermer,
Bu yanı mermer,
İçinde bir hanım terler.

(DİL)

Bir numaralı bilmece yeni yılı ünitesi, iki numaralı bilmece temizlik ünitesi, üç numaralı bilmecede tabiat bilgisi dersinden (Dil) konusu işlenirken sorulabilir.

Bilmece ve bulmacaların çoğunu muhit bize hazırlamıştır. Diğer kısımlarını da kendimiz tamamlayabiliriz.

Öğretimde faydalanacağımız bilmeceleri ya sene başında toptan veya dersten bir gün evvel tertipleyip plânda göstermemiz gerekir.

Ders yılı başında toptan şu suretle bir bilmece koleksiyonuna sahip olabiliriz. Öğrencilerimize " Bildiğiniz ve aile-nizden de öğrenebileceğiniz bilmece ve bulmacaları evinizde yazarak bana getiriniz, yolunda ödevler verirse, her öğrenci bir yığın bilmece yazarak bize getirebilir. Bu bilmece

kâğıtları okulun her sınıfından toplanır ve okul öğretmenlerinden biri bunları sınıf seviyesine göre sıralamayı üzerine alır, bölümler. Sonra bu bilmece, sınıf öğretmenleri tarafından ilgilendirdikleri derslere ve konulara göre sınıf bilmece defterinin o ders ve o harf sütununa geçirilir.

Bilmece defterleri kelime defterleri gibi tutulmalı, her yeni öğrenilen bilmece çocuklar tarafından kendi bilmece defterlerine yazılmalıdır.

Bilmece defterinin bir örnek sayfası

Dersin adı :Hayat Bilgisi		p
Peşkir	Tarlada biter, Makine bükür, Yüzünü siler.	
+	+	
Patlıcan	Alçacık boylu, Kadife donlu.	

Bilmece defterinin sayfaları yukardaki bölümlere göre çizdirilmelidir. Her ders bölümü 29 harf'a ayrılmalı, kelimeler ilgilerine göre kendi baş harflerinin altına yazılmalıdır.

Çocuklar, bir nevi eğlence yerine geçen bu defterleri kendiliklerinden zevkle işlerler.

İlkokulun ikinci devresinde haberleşme koluyla nasıl ki : Her ilin tarihi ve coğrafi durumunu ayrı ayrı sordurup gelen cevapları tarih ve coğrafya derslerinde inceliyorsak, aynı kol yardımıyla o memleketin mahallî bilmecelerini de isteyebilir ve

gerektiğinde de o bilmecelerden faydalanabiliriz. Böylelikle hem bilmece sayımızı artırmış ve hemde halk edebiyatınıza yardım etmiş oluruz.

Bu türlü bilmece toplama işi, okulun büyük tatili sırasında yapılırsa, daha evvel bölümleme ve bilmeceleri sıralama işi bitmiş ve okul açıldığında zengin bir bilmece koleksiyonu elimizde hazır bulunmuş olur.

Lûgatçe

A

- Acık - Biraz.
- Ağ - Beyaz.
- Âlem - İnsan topluluğu.
- Âlet - Yaraç, araç.
- Arşın - Uzunluk ölçüsü, adım.
- Arvad - Avrad, kadın.
- Aş - Yemek.

B

- Bayak - Evvel.
- Bel - Toprağı kazmağa yarıyan uzun saplı ve ucu demir ziraat âleti.
- Bıldır - Ceçen sene, bir sene evvel.
- Biho - Buruşuk.
- Budak - İnce ve küçük dal, ağaç ve tahtada dal yeri
- Burarlar - Bükürler, döndürürler.
- Bölüşmek - Paylaşmak.

C

- Cağ - Tekerlek parmağı, çorap şişi.
- Cengi - Evlenme ve sünnet düğünlerinde eğlence için zilsiz veya parmaklarında zil olarak rakseden musevi ve çingene kadınları.
- Cerben - Zorbalıkla, cebren.

Ç

- Çakırdar - Kanat vurmada çıkan ses.
- Çeper - Çırpı, bahçe sınırlarını ayıran ağaç dalları.
- Çapar - Koşar, çapan, posta tatarı.
- Çimmek - Yıkanmak.
- Çizo - Çizik gibi yarık, delik. (Çızıldamaktan gelir).

D

- Dolanır - Dolaşır, gezer.
- Döşürmek - Toplamak.
- Dağdağan - Çekirdeği büyük kahve rengi nohut kadar bir yemiş.
- Dumur - Sert, yaşı geçmiş, tomurcuk.

E

- Eletmek - Götürmek.
- Ergel - Erken.

F

- Fikare - Yoksul, fakir.
Filiz - Yeni sürgü, ağaç ve çiçek fidanı.

G

- Gom - Koyunların kalacakları yer, (ağıl karşılığıdır).
Gümbüldiyen - Çok gürültülü, boğuk ses çıkaran.

H

- Hamancak - Hemen.
He - Evet.
Hikmet - Garip şey, gizli sır, felsefe.

İ

- İsi - Sıcaklık, ısı.
Izbe - Kuytu, harap yer.

K

- Kâbe - Hacce gidilen yer, islâmlık merkezi.
Kah - Kurutulmuş armut kabuğu.
Kapı - Bilmeceye dışarı anlamına geliyor.
Kalebent - Kaleden çıkmamaya mahkûm adam. Bilmeceye kaleyi koruyan bent, kale siperi anlamına geliyor.
Katmer - Çok yapraklı, kat kat.
Kakırdar - Tavuğun gıt, gıt, gıdık bağırmasından çıkan ses.
Kelle - Kerre.
Kenere - Sebze pazarı, kalabalık yer.
Kerkittir - Ucu kesik, açılmıştır.
Kişnemek - At ve kısarak bağırması.
Kible - Kâbe yönü, namazda yüzümüzü döndüğümüz taraf.
Kot - Ucu kesik, kısa, top burunlu.
Kumbet - Çıkıntı, mezar.

L

- Lâk - Su birikintisi, köpek önüne atılan artık yemek. (Bilmeceye eşegin pisliği kast edilmektedir).

M

- Madak - Manda.
Malamat - Utandırmak.
Manıldar - Bağırır.
Marek - Samanlık, manda yeri.
Mil taşı - Bilye şeklinde cilâlı taş

P

- Paca - Pencere.
Peşkir - Havlu, mahrama.
Pisik - Kedi.

R

- Raf - Açık dolap.

S

- Safra - Öt, midede hasıl olan mayi.
Samur - Saç örgüsü, Sansar cinsinden hayvan kürkü.
Sennen - Seninle.
Seplemek - Bırakmak.
Sini - Tepsi.
Sırık - Kesilmiş ince, uzun ağaç.
Surat - Huy, Çehre, yüz

Ş

- Şegird - Çırak.

T

- Tistan - Eşegin üstünde iken ayakların iki taraftan sallanması veya ayakları koyacak ipten üzen-
gi gibi şey

Y

- Yarıntası - Ertesi.
Yayvan - Açık, geniş, bol.
Yırığ - Yırtık, delik, yerik.
Yonga - Talaş, ufak tahta kırıntıları.

Z

- Zartala zirto - Bilmecede yayığı oynatmayla içindeki sütun
çıkarmış olduğu ses anlamına geliyor.
Zıbın - Entari.

İçindekiler

	<u>Sayıfa</u>
Ön söz	3
Not	4
C. H. P. Genel Sekreterliğinin Mektubu	5
(A) Harfiyle bahyan sözlerin bilmece yapıları	9
(B) „	11
(C) „	12
(Ç) „	13
(D) „	15
(E) „	17
(F) „	18
(G) „	19
(H) „	21
(I) „	22
(K) „	23
(L) „	27
(M) „	28
(N) „	29
(O) „	30
(Ö) „	31
(P) „	32
(R) „	34
(S) „	35
(Ş) „	37
(T) „	38
(U) „	39
(Y) „	39
Bilmecelerin Okul Öğretimindeki Önemi	41
Lûgatçe	45
İçindekiler	48

Sayfa	Satır	Yanlış	Doğru
12	1	Minare	minare
18	5	Fit	fit
19	8	lede	Kıblede
19	12	çöptede	çöpte de
21	8	buda	bu da
22	5	Bölüştü	bölüştü
25	3	ağlama	Ağlama
34	3	Manıldar	manıldar
34	7	REMEZAN	RAMAZAN
46	14	ge geliyor	geliyor
47	23	yerik	yarık
48	5	balıyan	başıyan

Yazarın Çıkacak Kitapları

- 1 — Resim - İş Andıç'ı.
- 2 — Eğitim Ve Öğretim Bakımından Köy Kılavuzu

F: 50 Kr.